

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000¹

Herwig Reynaert

Docent aan de Vakgroep Politieke Wetenschappen van de Universiteit Gent

Tony Valcke

*Wetenschappelijk medewerker aan het historiografisch project van de provincie
Oost-Vlaanderen*

Op 24 november 1991 ("Zwarte Zondag") verkozen de Belgische kiezers voor het laatst op dezelfde dag naast de leden van de Kamer en de Senaat ook de provincieraadsleden. Van 1949 tot en met de verkiezingen van 1991 vonden beide verkiezingen immers op dezelfde dag plaats. Op 9 oktober 1994 vielen de provincieraadsverkiezingen voor het eerst samen met de verkiezingen voor de gemeenteraden. De koppeling van de verkiezingen voor de provincieraden aan deze voor de gemeenteraden is m.a.w. een vrij recent gegeven. Het is immers een uitvloeisel van de staats hervorming van 1993, zoals onderhandeld in het Sint-Michielsakkoord van 1992. Stonden de provincieraadsverkiezingen vroeger in de schaduw van de parlementsverkiezingen, dan kan nu hetzelfde gezegd worden met betrekking tot de gemeenteraadsverkiezingen. De provincie lijkt wel (opnieuw) de grote onbekende.

Een tweede belangrijke wijziging, opnieuw in uitvoering van het Sint-Michielsakkoord, is het feit dat op 9 oktober 1994 voor het eerst de raden van de nieuwe provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant werden verkozen die op 1 januari 1995 ontstonden door de splitsing van de provincie Brabant.² L. Vandersteene wijst er dan ook terecht op dat de splitsing van Brabant als gevolg had dat er "eigenlijk

¹ Dit artikel sluit aan bij de vorige beschrijvingen van de provincieraadsverkiezingen die in de speciale verkiezingsnummers van Res Publica zijn opgenomen.

COSTARD, R., Les élections des conseils provinciaux (de 1971). In : *Res Publica*, 1972, nr.4, pp.667-724.

COSTARD, R., Les élections des conseils provinciaux (de 1974). In : *Res Publica*, 1974, nr.3-4, pp.547-572.

MABILLE, X., Les élections des conseils provinciaux (de 1981). In : *Res Publica*, 1981, nr.1, pp.195-205.

TOELEN, D., De provincieraadsverkiezingen van 13 oktober 1985. In : *Res Publica*, 1986, nr.2, pp.307-324.

TOELEN, D., De provincieraadsverkiezingen van 13 december 1987. In : *Res Publica*, 1987, nr.1, pp.99-118.

BRANS, M., De provincieraadsverkiezingen van 24 november 1991. In : *Res Publica*, 1992, nr.2, pp.245-262.

² VALCKE, T., Algemene inleiding. In : CONINCKX, D., REYNAERT, H., & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, pp.1-2. DEWEERDT, M., Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 1994. In : *Res Publica*, 1995, nr.3-4, p.294.

geen gefundeerde vergelijkingen" meer kunnen worden gemaakt met de toestand vóór de splitsing.³ Ook E. Lentzen wijst op deze problematiek als ze stelt: "Des comparaisons avec les scrutins précédents ne sont guère réalisables dans l'ancienne province de Brabant en raison du fait que les habitants des dix-neuf communes bruxelloises ne votaient pas pour le scrutin provincial en 1994 et en raison de modifications intervenues dans les limites des cantons et districts électoraux: plus aucun canton ou district ne comprend des communes ou sections de communes situées dans l'agglomération bruxelloise."⁴

Een derde wijziging sinds de verkiezingen van 9 oktober 1994 waarop we toch even willen wijzen is het feit dat het aantal provincieraadsleden verminderde in de provincies Antwerpen (van 90 naar 84), Oost-Vlaanderen (van 90 naar 84), West-Vlaanderen (van 90 naar 84), Luik (van 86 naar 80 in 1994, naar 84 in 2000), Henegouwen (van 90 naar 84), Luxemburg (van 50 naar 47) en Namen (van 60 naar 56). Het aantal provincieraadsleden nam toe in Limburg (van 70 naar 75) en Vlaams-Brabant (van 75 in 1994 naar 84 in 2000) en bleef status-quo in Waals-Brabant (56).

In dit artikel geven we een beschrijving van de provinciale stembusuitslag op 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000 in de tien Belgische provincies. In de eerste plaats gaan we na welke de belangrijkste wijzigingen zijn ten aanzien van de vorige provincieraadsverkiezingen (1991). Ten tweede onderzoeken we of de verkiezingsresultaten van 1994 en 2000 de samenstelling van en de politieke verhoudingen in de bestendige deputaties wijzigden.

I. Algemene bespreking

A. Evolutie van het aantal deelnemende partijen

Een eerste vaststelling is het feit dat er in Vlaanderen en Wallonië een verschillende evolutie is. In vergelijking met de verkiezingen van 1991 kenmerkt de stembusgang van 1994 zich in alle Vlaamse provincies door een aanzienlijke toename van het aantal deelnemende partijen, van gemiddeld ruim 10 naar bijna 17. Dit betekent dat de politieke concurrentie bij deze verkiezingen fel is toegenomen. De vraag dringt zich op of er een verband is met de koppeling aan de gemeenteraadsverkiezingen. Diepgaander onderzoek kan hierin meer klaarheid brengen. In 2000 volgt dan in alle (Vlaamse) provincies een (forse) daling tot het niveau van 1991. Opvallend is wel dat, ongeacht het aantal deelnemende partijen, bij elke verkiezing evenveel partijen ook effectief zetels halen.⁵ De zogenaamde versnippering van het partijlandschap moet dus enigszins gerelativeerd worden. In ieder geval is het effect op de politieke vertegenwoordiging beperkt.

³ VANDERSTEENE, L., Provincie Brabant en Vlaams-Brabant. In: CONINCKX, D., REYNAERT, H., & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.64.

⁴ LENTZEN, E., Les résultats des élections provinciales du 9 octobre 1994. In: *Courrier hebdomadaire du CRISP*, 1994, nr.1461-1462, p.35.

⁵ Met uitzondering van Antwerpen waar in 1994 8 partijen zetels halen, tegenover 6 in 1991 en 2000.

In de Waalse provincies tekent zich evenwel een ander beeld af. Enerzijds is de toename van het aantal deelnemende partijen in 1994 hier veel kleiner (van gemiddeld bijna 11 naar ruim 13), anderzijds is er bij de stembusgang van 2000 opnieuw een stijging – in 4 van de 5 provincies stijgt het aantal deelnemende partijen verder, enkel in Henegouwen is er een daling. Het onderscheid tussen de Vlaamse en Waalse provincies zet zich ook door in 'Brabant'. Terwijl in Vlaams-Brabant het aantal deelnemende partijen bij de verkiezingen van 2000 daalde van 16 naar 9, steeg het aantal in Waals-Brabant van 9 naar 10. De politieke concurrentie lijkt in de Waalse provincies dus heviger geworden. Dit verbaast des te meer als men weet dat de grootste partij in Wallonië (de PS) nog steeds ruim een derde van alle kiezers aantrekt (ut infra). Bijgevolg is het spanningsveld tussen partijen die deelnemen aan de verkiezingen en zij die effectief verkozenen halen in Wallonië veel sterker. Veel partijen moeten er zich met een klein aantal kiezers tevreden stellen.

Een tweede vaststelling is dat de verschillen tussen de Vlaamse provincies onderling, met uitzondering van 1994, veeleer gering zijn, terwijl er een veel grotere discrepantie is tussen de verschillende Waalse provincies. Het aantal deelnemende partijen varieert er in 2000 van 9 in Luxemburg tot 19 in Luik.

Ten derde gingen we na of er een verband bestaat tussen de politieke concurrentie en de bevolkingsdichtheid.⁶ In Wallonië blijken immers opvallend meer partijen naar de stem van de kiezer te dingen in Henegouwen en Luik, de grootste provincies met de hoogste bevolkingsdichtheid, dan in Luxemburg en Namen, de kleinste provincies en de provincies met de laagste bevolkingsdichtheid. Het is duidelijk dat de voedingsbodem voor politieke partijen groter is in meer verstedelijkte gebieden. Maar daarmee is het verband tussen politieke concurrentie en bevolkingsdichtheid niet bewezen. Andere factoren spelen zeker een rol. Overigens is de politieke concurrentie in Henegouwen en Luik groter dan in de Vlaamse provincies, hoewel de bevolkingsdichtheid er lager is. Bovendien is de situatie in de Vlaamse provincies niet eenduidig. Bij de verkiezingen van 1994 vinden we het grootst aantal deelnemende partijen in Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant – de provincies met de grootste bevolking en de hoogste bevolkingsdichtheid – terwijl er bij elke verkiezing veel minder politieke concurrentie was in Limburg, de Vlaamse provincie met de kleinste bevolking en de laagste bevolkingsdichtheid.. Maar in West-Vlaanderen is de politieke concurrentie groter dan in Antwerpen (in 1991 en 2000 meer deelnemende partijen) terwijl deze provincie qua bevolkingsdichtheid veeleer aanleunt bij Limburg.

⁶ De bevolkingsdichtheid per provincie – uitgedrukt in inwoners per km² – toestand 2000 : Antwerpen (573), Limburg (327), Oost-Vlaanderen (457), Vlaams-Brabant (482), West-Vlaanderen (359), Waals-Brabant (321), Henegouwen (338), Luik (264), Luxemburg (56) en Namen (121). *Bevolkingsstatistieken*. Brussel, NIS, 2000, p.10.

Tabel 1

Evolutie van het aantal deelnemende partijen per provincie 1991-2000*			
	1991	1994	2000
Antwerpen	10	20	11
Limburg	8	10	8
Oost-Vlaanderen	12	17	10
West-Vlaanderen	11	19	12
Henegouwen	16	20	14
Luik	13	17	19
Luxemburg	8	7	9
Namen	6	9	10
Brabant	20	–	–
Vlaams-Brabant	–	16	9
Waals-Brabant	–	9	10

* Voor deze tabel zijn alle partijen geteld die aan de verkiezingen deelnamen, ook deze die uiteindelijk geen verkozenen haalden en in de volgende tabellen gegroepeerd worden onder de noemer 'Andere partijen'.

B. Evolutie van het aantal blanco en ongeldige stemmen

Ook wat het aantal blanco en ongeldige stemmen betreft merken we verschillen tussen de Vlaamse en de Waalse provincies. Vooreerst worden er in Wallonië gemiddeld meer blanco en ongeldige stemmen uitgebracht dan in Vlaanderen. Bovendien stellen we een verschillende evolutie vast. In Vlaanderen stijgt het percentage van 7 % in 1991 (exclusief Brabant) naar bijna 8 % in 1994. Bij de verkiezingen van 2000 daalt het cijfer echter tot rond 5 %, wat vrij laag is. In Wallonië daarentegen constateren we zowel in 1994 als in 2000 een stijging. In 2000 bedraagt het gemiddelde in de Waalse provincies bijna 10 % of met andere woorden bijna het dubbele van het Vlaamse gemiddelde.

Het lage cijfer voor de Vlaamse provincies kan overigens mogelijks in verband gebracht worden met het toegenomen vertrouwen in de instellingen en de politiek, zoals blijkt uit de editie 2000 van de Vlaamse Regionale Indicatoren.⁷ Opvallend is verder dat West-Vlaanderen bij de drie verkiezingen telkens het hoogst scoort, terwijl Antwerpen het laagst scoort. Nochtans heeft de kiezer, zoals we daarnet zagen, in beide provincies de keuze tussen een groot aantal partijen. Blijkbaar vindt

⁷ Het vertrouwen in de instellingen en de politiek was na de zaak-Dutroux in 1996 tot een dieptepunt gezakt. Maar sinds 1999 is er een kentering en staan we terug op het peil uit de jaren 1980. VRIND 2000. Vlaamse Regionale Indicatoren. Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2000, p.25

de zogenaamde proteststem in Antwerpen zijn weg naar andere partijen, terwijl men die in West-Vlaanderen vooral uit door blanco of ongeldig te stemmen. Van de Waalse provincies haalt Henegouwen bij elke verkiezing de hoogste score. Ook hier betreft het een provincie waar zich een groot aantal partijen in de kiesstrijd gooit.

C. De kiesomschrijvingen

Wegens plaatsgebrek was het in het kader van dit artikel niet mogelijk een analyse te maken van de provincieraadsverkiezingen tot op het niveau van de kiesdistricten. We hebben ons beperkt tot de algemene evolutie per provincie. Nochtans moeten we wijzen op het belang van deze kiesomschrijvingen. De zetelverdeling binnen elke provincie wordt immers aangepast aan de evolutie van het aantal inwoners in elk kiesdistrict. Een vermeerdering van het aantal zetels voor het ene kiesdistrict betekent een vermindering voor een ander district. Verschuivingen in de zetelverdeling tussen de districten onderling hebben automatisch repercussies op de verkiezingsuitslag. De stemmenwinst van een partij in een bepaald district, ook al is die aanzienlijk, leidt niet altijd naar zetelwinst, en vice versa. Dit verklaart een aantal merkwaardige resultaten. De PS verliest bij de verkiezingen van 2000 in Henegouwen één zetel, hoewel de partij procentueel meer stemmen achter haar naam kreeg. Maar terwijl VU-ID bij de verkiezingen van 2000 in West-Vlaanderen procentueel evenveel stemmen haalt, kan ze twee zetels winnen.

Het blijkt ook dat een vermeerdering van het aantal zetels vooral de grote partijen ten goede komt. In 1994 stijgt het aantal zetels in Limburg van 70 naar 75. De SP slaagt er in twee zetels te winnen, hoewel ze zowel in absolute als procentuele cijfers stemmen moet inleveren. Ook wanneer in Luik het aantal zetels in 2000 toeneemt van 80 naar 84, halen vooral de grote partijen daar voordeel mee. Dankzij 4.000 extra stemmen (op een totaal van 120.063) kan de PRL-MCC niet minder dan drie zetels winnen (van 17 naar 20). Ook de PS, die nochtans stemmen moet inleveren, kan twee zetels winnen.

Maar wanneer het aantal zetels daalt, zijn het ook de grote partijen die er het meest de gevolgen van dragen. Door de daling in 1994 van het aantal te begeven zetels in West-Vlaanderen van 90 naar 84, moet de VLD vier zetels prijsgeven, terwijl ze slechts 8.000 stemmen had verloren (op een totaal van 138.470).

II. Analyse per provincie

A. Provincie Antwerpen

Vergeleken met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994, waarbij er zes zetels minder te verdelen zijn, winst te zien voor de CVP (+2,02 %; +2 zetels) en Agalev⁸ (+1,85 %; +1 zetel). Tot het verliezende kamp behoren zowel het Vlaams Blok (-1,97 %; -2 zetels), de SP (-1,66 %; -2 zetels), de tot

⁸ Bij de provincieraadsverkiezingen van 1994 kwam Agalev in de verschillende Vlaamse provincies op onder de benaming Agalev-Groen.

VLD omgevormde PVV (-1,04 %; -2 zetels) en vooral de Volksunie (-2,99 %; -5 zetels). WOW (Waardig Ouder Worden) en Patsy (de lijst van Patsy Sörensen) behalen respectievelijk 2,75 % en 1,09 % en elk één zetel.

Op het vlak van de bestendige deputatie verandert er in tegenstelling tot 1991 niets. Na de verkiezingen van 1991 verloor de CVP één bestendig afgevaardigde ten voordele van de PVV die toen tot de deputatie met CVP en SP toetrad.⁹ De CVP, SP en VLD hebben in 1994 respectievelijk drie, twee en één afgevaardigde(n).

In 2000 ziet de verkiezingsuitslag er helemaal anders uit. De CVP verliest bijna 4 % en 6 zetels. De CVP zakt zelfs onder het "absolute dieptepunt van 1991"¹⁰. Ondanks het zware verlies blijft ze echter de grootste partij (21 zetels) in de Antwerpse provincieraad. Het Vlaams Blok en de VLD tellen echter nog slechts één zetel minder. Deze twee partijen zijn trouwens de grote winnaars van de verkiezingen. De VLD wint 5,82 % en 7 zetels terwijl het Vlaams Blok 4,67 % en vier zetels wint. De SP krijgt opnieuw rake klappen (-2,26 %; -3 zetels) en is de grote verliezer van de verkiezingen. Terwijl ze in 1991 en 1994 nog de derde grootste politieke formatie was, wordt ze in 2000 naar de vierde plaats verwezen. Agalev (9 zetels) en VU-ID (2 zetels) weten zich op het vlak van het zetelaantal op het niveau van 1994 te handhaven.

De verkiezingsuitslag leidt tot een belangrijke wijziging in de bestendige deputatie. De CVP verliest één bestendig afgevaardigde terwijl de VLD er één wint. Ondanks haar electoraal verlies behoudt de SP haar twee afgevaardigden.

Tabel 2

Resultaten provincieraadsverkiezingen Antwerpen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	1.123.824		1.107.985		1.121.061	
Blanco / ongeldig	70.223	6,25	74.769	6,75	48.303	4,31
Geldig	1.053.601	93,75	1.033.216	93,25	1.072.758	95,69
CVP	265.066	25,16	280.830	27,18	249.840	23,29
Vl. Blok	204.509	19,41	180.230	17,44	237.142	22,11
SP	187.708	17,82	166.968	16,16	149.083	13,90
PVV/VLD	167.918	15,94	153.899	14,90	222.306	20,72
Agalev	103.313	9,81	120.483	11,66	120.911	11,27
VU-ID ¹¹	90.204	8,56	57.597	5,57	64.096	5,97
WOW			28.391	2,75		
PATSY			11.255	1,09		
Andere partijen	34.883	3,31	33.563	3,25	29.380	2,74

⁹ BRANS, M., o.c., p.249 en VAN OVERLOOP, G., Provincie Antwerpen. In : CONINCKX, D., REYNAERT, H. & VALCKE, T. (Red.), *Provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.17.

¹⁰ VAN OVERLOOP, G., o.c., p.17.

¹¹ Tot de provincieraadsverkiezingen van 2000 is er geen sprake van VU-ID, maar wel van Volksunie. Dit geldt tevens voor de andere Vlaamse provincies.

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000

Tabel 3

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Antwerpen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
CVP	25* ¹²	3	27*	3	21*	2
VI. Blok	18		16		20	2
SP	17	2	15	2	12	2
PVV / VLD	15	1	13	1	20	
Agalev	8		9		9	
VU-ID	7		2		2	
WOW			1			
PATSY			1			
Totaal	90	6	84	6	84	6

B. Provincie Limburg

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994, waar er vijf mandaten meer te verdelen zijn, vooral winst te zien voor de CVP (+3,22 %; +5 zetels), de VLD (+1,91 %; +5 zetels) en in mindere mate voor het Vlaams Blok (+0,96 %; geen extra zetels). Opmerkelijk is dat de SP bijna 1 % verliest maar toch twee zetels wint. De verliezers zijn evenwel vooral de Volksunie (-6,09 %; -6 zetels)¹³ en in mindere mate Agalev (-0,72 %; -1 zetel).

De verkiezingsuitslag leidt tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De SP-VLD-VU coalitie die in 1991 tot stand kwam en waarbij een akkoord voor twee bestuursperiodes werd gesloten, houdt stand, weliswaar in een andere verdeling. Ze telt voortaan drie SP-afgevaardigden, twee VLD-afgevaardigden en één afgevaardigde van de Volksunie. M.a.w. de SP wint één afgevaardigde ten koste van de Volksunie. De provincieraadsvoorzitter wordt door de VLD geleverd, in 1991 was dat de SP. De CVP slaagt er, ondanks haar electorale winst, m.a.w. niet in om opnieuw in de deputatie te geraken. In 1991 werd voor het eerst een bestendige deputatie gevormd zonder de CVP. Deze (in de ogen van sommigen) 'anti-CVP-coalitie' was, volgens D. Coninckx, een antwoord op het machtsmaximalisatiestreven van de katholieken sedert 1921.¹⁴

In 2000 zijn de CVP (-3,80 %; -2 zetels), VU-ID (-1,77 %; -2 zetels) en Agalev (-0,71 %; -2 zetels) de grote verliezers. Agalev haalt zelfs geen enkele zetel meer. De SP maakt haar verlies van 1994 goed en bereikt opnieuw haar procentueel aandeel

¹² Het * in de diverse tabellen van de zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie duidt aan dat deze partij de voorzitter van de provincieraad levert.

¹³ D. Coninckx spreekt zelfs over de 'kiesramp' van 1994. Zie: CONINCKX, D., Provincie Limburg. In: CONINCKX, D., REYNAERT, H. & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.99.

¹⁴ CONINCKX, D., o.c., pp.104-106 en 122.

van 1991, namelijk iets meer dan 24 %. Bovendien wint de partij één zetel. De VLD zet haar gestage opmars verder (+2,56 %; +1 zetel). De grote overwinnaar van de verkiezingen is evenwel het Vlaams Blok (+3,56 %; +4 zetels) die de vierde partij wordt in de partijhërarchie. De CVP (27 zetels) blijft de grootste partij gevolgd door SP en VLD.

De verkiezingsuitslag heeft evenwel belangrijke consequenties voor de samenstelling van de bestendige deputatie. De CVP (3 afgevaardigden) komt immers opnieuw in de deputatie. De coalitiepartners zijn respectievelijk de SP (2 afgevaardigden) en de VLD (1 afgevaardigde). Laatstgenoemde partijen verliezen m.a.w. elk één afgevaardigde terwijl VU-ID uit de deputatie verdwijnt.

Tabel 4

Resultaten provincieraadsverkiezingen Limburg 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	504.085		516.623		543.478	
Blanco / ongeldig	32.099	6,37	36.497	7,06	27.862	5,13
Geldig	471.986	93,63	480.126	92,94	515.616	94,87
CVP	142.723	30,24	160.657	33,46	152.939	29,66
SP	114.195	24,19	111.560	23,24	125.522	24,34
PVV/VLD	80.865	17,13	91.414	19,04	111.392	21,60
VU-ID	65.432	13,86	37.309	7,77	30.950	6,00
Agalev	33.585	7,12	30.732	6,40	29.327	5,69
Vl. Blok	31.722	6,72	36.851	7,68	57.930	11,24
Andere partijen	3.464	0,73	11.603	2,42	7.556	1,47

Tabel 5

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Limburg 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
CVP	24		29		27	3
SP	18*	2	20	3	21	2
PVV / VLD	12	2	17*	2	18*	1
VU-ID	10	2	4	1	2	
Agalev	3		2			
Vl. Blok	3		3		7	
Totaal	70	6	75	6	75	6

C. Provincie Oost-Vlaanderen

Vergeleken met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994 een belangrijke winst te zien voor de CVP (+3,10 %). De winst van vijf zetels van de partij wint trouwens nog aan belang wanneer men rekening houdt met de vermindering van het aantal provinciale zetels van 90 tot 84. De CVP is trouwens de enige partij die zetelwinst boekt bij deze verkiezingen. Met uitzondering van de VLD en Agalev die hun zetelaantal behouden, verliezen de SP (-1,11 %; -5 zetels), het Vlaams Blok (-0,92 %; -2 zetels) en vooral de Volksunie (-2,79 %; -6 zetels) fors.¹⁵ Het verlies van de Volksunie betekent trouwens dat ze voortaan de kleinste partij in de Oost-Vlaamse provincieraad is.

De verkiezingen van 1994 hebben ook een belangrijke impact op de samenstelling van de bestendige deputatie. De CVP kan immers haar electorale overwinning niet verzilveren. Ondanks het feit dat de CVP genoeg had aan de VLD of de SP om een coalitie te vormen, komt een driepartijencoalitie bestaande uit drie CVP-ers, twee liberalen en één socialist tot stand. De CVP verliest m.a.w. zelfs één bestendig afgevaardigde. Zowel de liberalen als de socialisten, die samen niet over een meerderheid beschikten, weigerden immers apart met de CVP over een bestuursakkoord te onderhandelen.¹⁶ Als deel van het akkoord mag de SP trouwens ook de voorzitter aanduiden, plaats voorheen ingenomen door een liberaal.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De VLD (27 zetels) wordt de grootste politieke formatie ten nadele van de CVP. De liberalen (+4,27 %; +5 zetels) zijn immers, samen met het Vlaams Blok (+4,88 %; +6 zetels), de grote overwinnaars van de verkiezingen. Ook Agalev wint één zetel. De grote verliezers van de verkiezingen zijn de CVP (-4,73 %; -8 zetels) – waarvan het verkiezingsresultaat zelfs nog slechter is dan haar verkiezingsuitslag op 24 november 1991 toen de partij nog slechts een derde van alle zetels behaalde¹⁷ – en de SP (-2,24 %; -4 zetels). Ten slotte weet VU-ID (2 zetels) het zetelaantal van de Volksunie van 1994 te handhaven.

De verkiezingsuitslag leidt tot een belangrijke wijziging in de bestendige deputatie. De CVP verliest opnieuw één bestendig afgevaardigde terwijl de VLD er één wint. De SP behoudt haar enige afgevaardigde en levert net als in 1994 ook de provincieraadsvoorzitter.

¹⁵ VALCKE, T., Provincie Oost-Vlaanderen. In : CONINCKX, D., REYNAERT, H. & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.136.

¹⁶ VALCKE, T., o.c., p.141.

¹⁷ VALCKE, T., o.c., p.136.

Tabel 6

Resultaten provincieraadsverkiezingen Oost-Vlaanderen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	970.349		976.723		990.949	
Blanco / ongeldig	66.158	6,82	74.897	7,67	52.394	5,29
Geldig	904.191	93,18	901.826	92,33	938.555	94,71
CVP	247.038	27,32	274.310	30,42	241.141	25,69
PVV/VLD	205.293	22,70	206.361	22,88	254.840	27,15
SP	169.555	18,15	153.637	17,04	138.937	14,80
Vl. Blok	97.285	10,76	88.747	9,84	138.193	14,72
VU-ID	84.640	9,36	59.265	6,57	59.108	6,30
Agalev	84.463	9,34	80.818	8,96	89.316	9,52
Andere partijen	15.917	1,76	38.688	4,29	17.020	1,81

Tabel 7

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Oost-Vlaanderen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
CVP	28	4	33	3	25	2
PVV/VLD	22*	2	22	2	27	3
SP	20		17*	1	13*	1
Vl. Blok	8		6		12	
VU-ID	8		2		2	
Agalev	4		4		5	
Totaal	90	6	84	6	84	6

D. Provincie West-Vlaanderen

De CVP (+4,09 %; +5 zetels) is de grote overwinnaar van de verkiezingen van 1994. De zetelwinst is des te opvallender als men weet dat er in 1994 zes zetels minder te verdelen waren dan in 1991. Net als in Oost-Vlaanderen is de CVP trouwens de enige partij die zetelwinst boekt bij deze verkiezingen. Met uitzondering van het Vlaams Blok dat haar drie zetels behoudt, verliezen de SP (-1,72 %; -1 zetel), Agalev (-1,73 %; -1 zetel) en vooral de VLD (-1,02 %; -4 zetels) en de Volksunie (-3,10 %; -5 zetels) gevoelig. Het verlies van de Volksunie betekent meteen dat ze de kleinste partij in de West-Vlaamse provincieraad wordt.

De verkiezingsuitslag heeft evenwel geen gevolgen voor de samenstelling van de bestendige deputatie. De rooms-rode coalitie blijft intact. De CVP en de SP tellen respectievelijk vier en twee bestendig afgevaardigden.

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De CVP (33 zetels) blijft de grootste partij. De tweede plaats wordt evenwel door de VLD van de SP overgenomen. De liberalen (+2,67 %; +5 zetels) zijn immers, samen met het Vlaams Blok (+3,74 %; +2 zetels), de grote overwinnaars van de verkiezingen. Ondanks het feit dat VU-ID (6,71 %) procentueel stagneert wint ze, in vergelijking met de Volksunie in 1994, twee zetels. Agalev (7,89 %) behoudt haar stemmenaandeel en haar vier zetels. De grote verliezers van de verkiezingen zijn de SP (-0,53 %; -2 zetels) maar vooral de CVP (-3,24 %; -7 zetels).

Ondanks het feit dat de coalitiepartijen fors moeten inleveren heeft de verkiezingsuitslag geen gevolgen voor de samenstelling van de bestendige deputatie. De rooms-rode coalitie houdt stand. Ze telt vier bestendig afgevaardigden van de CVP en twee van de SP.

Tabel 8

Resultaten provincieraadsverkiezingen West-Vlaanderen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	802.081		808.463		822.152	
Blanco / ongeldig	69.853	8,71	79.035	9,78	58.112	7,07
Geldig	732.228	91,29	729.428	90,22	764.040	92,93
CVP	240.016	32,78	268.941	36,87	256.949	33,63
SP	154.459	21,09	141.320	19,37	143.936	18,84
PVV/VLD	138.470	18,91	130.502	17,89	157.105	20,56
VU-ID	71.584	9,78	48.706	6,68	51.275	6,71
Agalev	70.089	9,57	57.163	7,84	60.288	7,89
Vl. Blok	48.552	6,63	50.703	6,95	81.657	10,69
Andere partijen	9.058	1,24	32.093	4,40	12.830	1,68

Tabel 9

Zetelverdeling provincieraad en bestendig deputatie West-Vlaanderen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
CVP	35*	4	40*	4	33*	4
SP	21	2	20	2	18	2
PVV/VLD	19		15		20	
VU-ID	7		2		4	
Agalev	5		4		4	
Vl. Blok	3		3		5	
Totaal	90	6	84	6	84	6

E. Provincie Henegouwen

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994 winst te zien voor de PRL (+0,48 %; +3 zetels) en het vooral Front National (+6,03 %; +3 zetels). Ondanks het feit dat de PSC (20,22 %) procentueel stagneert, verliest de partij twee zetels. Hier moet er evenwel gewezen worden op het feit dat er in 1994, in vergelijking met 1991, zes zetels minder te verdelen zijn. De verliezers zijn echter vooral Ecolo (-6,49 %; -8 zetels) en in mindere mate de PS (-2,46 %; -2 zetels).

De verkiezingsuitslag leidt niet tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De PS-PSC coalitie met vijf PS-afgevaardigden en één bestendig afgevaardigde van de PSC houdt stand. Wel gaat de voorzitterstoel van de PS over in handen van de PSC.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De PS (39 zetels) blijft de grootste partij. De tweede plaats wordt evenwel door de PRL-MCC van de PSC overgenomen. De PRL-MCC (+3,20 %; +2 zetels) is immers, samen met Ecolo (+3,86 %; +6 zetels), de grote overwinnaar van de verkiezingen. Ondanks het feit dat de PS procentueel lichte vooruitgang boekt (+0,66 %) verliest ze één zetel. De grote verliezers van de verkiezingen zijn evenwel de PSC (-4,31 %; -4 zetels) en het Front National (-4,52 %; -3 zetels).

De verkiezingsuitslag leidt tot een belangrijke wijziging in de bestendige deputatie én een voorzitterwissel. De PS ruilt haar coalitiepartner PSC in voor de PRL-MCC. Voortaan telt de bestendige deputatie vijf leden van de PS en één van de PRL-MCC, die voortaan ook de voorzitter mag aanduiden.

Tabel 10

Resultaten provincieraadsverkiezingen Henegouwen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	778.847		786.113		782.814	
Blanco / ongeldig	70.569	9,06	77.228	9,82	91.364	11,67
Geldig	708.278	90,94	708.885	90,18	691.450	88,33
PS	298.813	42,19	281.665	39,73	279.261	40,39
PSC	143.318	20,23	143.364	20,22	110.021	15,91
PRL-MCC ¹⁸	124.226	17,54	127.721	18,02	146.697	21,22
ECOLO	114.552	16,17	68.635	9,68	93.639	13,54
FN	7.594	1,07	50.354	7,10	17.835	2,58
Andere partijen	19.775	2,79	37.146	5,24	43.997	6,36

¹⁸ Tot de provincieraadsverkiezingen van 2000 is er geen sprake van PRL-MCC maar wel van PRL. Dit geldt tevens voor de andere Waalse provincies met uitzondering van Waals-Brabant. In laatstgenoemde provincie hebben we vanaf 1994 de PRL-FDF.

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000

Tabel 11

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Henegouwen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
PS	42*	5	40	5	39	5
PSC	20	1	18*	1	14	
PRL-MCC	14		17		19*	1
ECOLO	13		5		11	
FN	1		4		1	
Totaal	90	6	84	6	84	6

F. Provincie Luik

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994 zwaar verlies te zien voor de PS (-4,59 %; -5 zetels) en Ecolo (-3,57 %; -4 zetels). De winnaars van de verkiezingen zijn Agir (+3,79 %; +2 zetels) en het Front National dat 2,95 % van de stemmen behaalt en één zetel. Het Front National maakt in 1994 trouwens voor het eerst haar opwachting in de provincieraad van Luik. Ondanks het feit dat de PSC 1,18 % wint, blijft het zetelaantal op 19. De PRL die 0,70 % wint, verliest zelfs één zetel. Hier moet er evenwel opgemerkt worden dat er in 1994 slechts 80 in plaats van 86 zetels te verdelen zijn.

De verkiezingsuitslag leidt niet tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De PS-PRL coalitie met vier PS-afgevaardigden en twee bestendig afgevaardigden van de PRL houdt stand.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De PS (33 zetels) blijft veruit de grootste partij en kan verder de provincieraadsvoorzitter aanduiden. De tweede plaats wordt evenwel door de PRL-MCC van de PSC overgenomen. De PRL-MCC (+0,86 %; +3 zetels) is immers, samen met Ecolo (+4,44 %; +4 zetels), de grote overwinnaar van de verkiezingen. Drie kleinere partijen namelijk SP (Sozialistische Partei), PFF (Partei für Freiheit und Fortschritt) en CSP (Christliche Soziale Partei) halen respectievelijk één, twee en drie zetels. Ondanks het feit dat de PS procentueel lichtjes verliest (-0,56 %) wint ze twee zetels. Hier moet er evenwel opgemerkt worden dat er in 2000 84 zetels in plaats van 80 zetels te verdelen zijn. De grote verliezers van de verkiezingen zijn Agir en het Front National die geen enkele verkozene meer hebben maar vooral ook de PSC (-6,11 %; -6 zetels).

De verkiezingsuitslag brengt geen verschuivingen teweeg in de bestendige deputatie. De PS en de PRL-MCC zetten hun coalitie met vier PS-afgevaardigden en twee bestendig afgevaardigden van de PRL-MCC verder.

Tabel 12

Resultaten provincieraadsverkiezingen Luik 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	624.180		623.209		627.421	
Blanco / ongeldig	49.964	8,00	45.164	7,25	53.290	8,49
Geldig	574.216	92,00	578.045	92,75	574.131	91,51
PS	226.545	39,45	201.531	34,86	196.920	34,30
PSC	117.035	20,38	124.643	21,56	88.719	15,45
PRL-MCC	115.246	20,07	120.063	20,77	124.196	21,63
ECOLO	83.068	14,47	63.001	10,90	88.067	15,34
AGIR	5.866	1,02	27.820	4,81		
PDB			6.214	1,08		
FN			17.081	2,95		
SP					5.318	0,93
PFF					8.019	1,40
CSP					11.809	2,06
Andere partijen	26.456	4,61	17.692	3,06	51.083	8,90

Tabel 13

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Luik 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
PS	36*	4	31*	4	33*	4
PSC	19		19		13	
PRL-MCC	18	2	17	2	20	2
ECOLO	12		8		12	
AGIR	1		3			
PDB			1			
FN			1			
SP					1	
PFF					2	
CSP					3	
Totaal	86	6	80	6	84	6

G. Provincie Luxemburg

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994, waar er slechts 47 zetels te verdelen zijn in plaats van 50, winst te zien voor de PSC (+2,16 %; +1 zetel) en de PRL (+3,50 %; +1 zetel). De verliezers zijn de overige twee partijen die deel uitmaken van de provincieraad van Luxemburg, namelijk Ecolo (-3,81 %; -3 zetels) en in iets mindere mate de PS (-2,30 %; -2 zetels).

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000

De verkiezingsuitslag leidt evenwel niet tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De PRL-PS coalitie met elk drie bestendig afgevaardigden houdt stand.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De PRL-MCC (18 zetels) wordt de grootste politieke formatie ten nadele van de PSC. De PRL-MCC (+1,32 %; +2 zetels) is immers, samen met Ecolo (+4,57 %; +1 zetel), de grote overwinnaar van de verkiezingen. Terwijl de PS haar zetelaantal (11) behoudt verliest de PSC drie zetels en 6,15 %.

De verkiezingsuitslag brengt evenwel geen verschuivingen teweeg in de bestendige deputatie. De PRL-MCC en PS zetten hun coalitie verder met elk drie bestendig afgevaardigden. Net als bij de voorgaande verkiezingen blijft de voorzitterstoel in handen van de PRL.

Tabel 14

Resultaten provincieraadsverkiezingen Luxemburg 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	157.551		162.465		166.804	
Blanco / ongeldig	12.888	8,18	13.414	8,26	15.859	9,51
Geldig	144.663	91,82	149.051	91,74	150.945	90,49
PSC	49.723	34,37	54.442	36,53	45.854	30,38
PRL-MCC	39.562	27,35	45.975	30,85	48.559	32,17
PS	38.186	26,40	35.919	24,10	36.307	24,05
ECOLO	16.192	11,19	11.005	7,38	18.033	11,95
Andere partijen	1.000	0,69	1.710	1,15	2.192	1,45

Tabel 15

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Luxemburg 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
PSC	18		19		16	
PRL-MCC	15*	3	16*	3	18*	3
PS	13	3	11	3	11	3
ECOLO	4		1		2	
Totaal	50	6	47	6	47	6

H. Provincie Namen

In vergelijking met de provincieraadsverkiezingen van 1991 geven de verkiezingen van 1994, waar er 56 zetels te verdelen zijn in plaats van 60, winst te zien voor de PSC (+1,13 %; status-quo inzake zetelaantal), de PRL (+1,98 %; +1 zetel) en vooral het Front National (+3,33 %; +1 zetel). De verliezers zijn de overige twee partijen die deel uitmaken van de provincieraad van Namenn namelijk Ecolo (-4,32 %; -3 zetels) en de PS (-2,81 %; -3 zetels).

De verkiezingsuitslag leidt evenwel niet tot een machtsverschuiving in de bestendige deputatie. De rood-blauwe coalitie houdt stand met vier bestendig afgevaardigden voor de PS en twee voor de PRL. Wel verschuift de voorzittersstoel van de PS naar de PRL.

De verkiezingen van 2000 wijzigen de machtsverhoudingen tussen de drie grootste traditionele partijen. De PS (19 zetels), die 1,47 % verliest maar haar zetelaantal behoudt, blijft de grootste partij. De tweede plaats wordt evenwel door de PRL-MCC van de PSC overgenomen. De PRL-MCC (+4,48 %; +4 zetels) is immers, samen met Ecolo (+5,63 %; +3 zetels), de grote overwinnaar van de verkiezingen. De grote verliezers van de verkiezingen zijn de PSC (-5,99 %; -5 zetels) en het Front National dat geen enkele verkozene meer telt.

De coalitie PS-PRL-MCC houdt stand met dien verstande dat de PRL-MCC één bestendig afgevaardigde verkrijgt. Beide coalitiepartijen tellen nu elk drie bestendig afgevaardigden, terwijl de voorzittersstoel opnieuw in handen komt van de PS.

Tabel 16

Resultaten provincieraadsverkiezingen Namen 1991-2000						
	1991	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	284.331		292.375		296.514	
Blanco / ongeldig	22.436	7,89	23.631	8,08	29.721	10,02
Geldig	261.895	92,11	268.744	91,92	266.793	89,98
PS	93.381	35,66	88.284	32,85	83.730	31,38
PSC	72.065	27,52	77.007	28,65	60.446	22,66
PRL-MCC	54.0640	20,86	61.372	22,84	72.877	27,32
ECOLO	35.935	13,72	25.265	9,40	40.097	15,03
FN	5.236	1,99	14.291	5,32		
Andere partijen	638	0,24	2.525	0,94	9.643	3,61

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000

Tabel 17

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Namen 1991-2000						
	1991		1994		2000	
	PR	BD	PR	BD	PR	BD
PS	22*	4	19	4	19*	3
PSC	18		18		13	
PRL-MCC	12	2	13*	2	17	3
ECOLO	7		4		7	
FN	1		2			
Totaal	60	6	56	6	56	6

I. Vlaams-Brabant

We wezen er al op dat de splitsing van Brabant tot gevolg heeft dat het weinig zin heeft om vergelijkingen te maken tussen de situatie vóór en na de splitsing. Aangezien we bij de analyse van de provincieraadsverkiezingen in Vlaams-Brabant en Waals-Brabant naar de provincieraadsverkiezingen van 1991 in Brabant refereren, geven we voor laatstgenoemde verkiezingen de resultaten weer.

Tabel 18 : Provincieraadsverkiezingen Brabant 1991

	Resultaat provincieraadsverkiezingen		Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie	
	stemmen	%	zetels PR	zetels BD
Neergelegd	1.377.637			
Blanco / ongeldig	99.975	7,26		
Geldig	1.277.662	92,74		
PRL	180.112	14,10	15	2
CVP	166.386	13,02	13	1
PVV	133.978	10,49	10	1
PS	131.429	10,29	10*	1
SP	119.564	9,36	9	1
ECOLO	98.550	7,71	7	
FDF/PPW	90.236	7,06	7	
PSC	88.184	6,90	6	
VI. Blok	79.750	6,24	4	
VU	69.389	5,43	5	
Agalev	60.302	4,72	4	
Andere partijen	59.782	4,68		
Totaal			90	6

De verkiezingen van 1994 veroorzaken op het vlak van de politieke verhoudingen geen spectaculaire verschuivingen. Vóór de splitsing was de CVP de sterkste Vlaamse partij gevolgd door respectievelijk de liberalen en de socialisten. De verkiezingen van 1994 laten die partijhiërarchie intact. De verhoudingen tussen de drie 'kleinere' Vlaamse partijen die al in de provincieraad van het unitaire Brabant vertegenwoordigd waren, veranderen wel. De Volksunie (5 zetels) wordt de kleinste partij, m.a.w. kleiner dan Agalev en het Vlaams Blok die elk zes zetels veroveren. Het Vlaams Blok wordt de vierde partij. Opmerkelijk is tevens het resultaat van de Union des Francophones die vertegenwoordigers uit alle grote Franstalige Brusselse partijen verenigt. De UF haalt immers vijf zetels.¹⁹

Na de verkiezingen is mathematisch enkel een tweepartijencoalitie tussen CVP en VLD mogelijk. De CVP verkliest echter met de SP en de Volksunie in zee te gaan. Drie verkozenen van de CVP, twee van de SP en één van de Volksunie maken deel uit van de bestendige deputatie.²⁰

In 2000 zijn de CVP (-3,82 %; -1 zetel) en de SP (-2,44 %; -1 zetel) de grote verliezers. Een verlies dat des te opmerkelijker is aangezien er in 2000 84 zetels te verdelen zijn in plaats van 75. De grote overwinnaar van de verkiezingen is de VLD (+4,62 %; +4 zetels). Procentueel wordt ze zelfs groter dan de CVP maar in zetelaantal moet ze de CVP nog net met één zetel laten voorgaan. De overige winnaars zijn het Vlaams Blok (+2,97 %; +4 zetels) en Agalev (+1,07 %; +2 zetels). Ondanks het feit dat de UF procentueel lichtjes verliest (-0,20 %), wint ze één zetel. VU-ID behoudt de vijf zetels van de Volksunie.

De verkiezingsuitslag heeft evenwel belangrijke consequenties voor de samenstelling van de bestendige deputatie. Een klassieke tripartiet van CVP, VLD en SP komt tot stand. Elke partij krijgt twee bestendig afgevaardigden. De CVP verliest dus één bestendig afgevaardigde, maar blijft wel de voorzitter leveren. VU-ID verdwijnt uit de bestendige deputatie.

Tabel 19

Resultaten provincieraadsverkiezingen Vlaams-Brabant 1994-2000				
	1994	%	2000	%
Neergelegd	692.800		705.022	
Blanco / ongeldig	57.551	8,31	37.886	5,37
Geldig	635.249	91,69	667.136	94,63
CVP	175.920	27,69	159.278	23,87
VLD	126.593	19,93	163.785	24,55
SP	105.935	16,68	94.987	14,24
Vl. Blok	57.311	9,02	80.020	11,99
Agalev	54.558	8,59	64.447	9,66
UF	45.138	7,11	46.106	6,91
VU-ID	43.167	6,80	44.519	6,67
Andere partijen	26.627	4,19	13994	2,1

¹⁹ VANDERSTEENE, L., o.c., p.63.

²⁰ VANDERSTEENE, L., o.c., pp.64-65.

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000

Tabel 20

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Vlaams-Brabant 1994-2000				
	1994		2000	
	PR	BD	PR	BD
CVP	23*	3	22*	2
VLD	17		21	2
SP	13	2	12	2
Vl. Blok	6		10	
Agalev	6		8	
UF	5		6	
VU-ID	5	1	5	
Totaal	75	6	84	6

J. Waals-Brabant

Ondanks het feit dat, zoals al vermeld, de vergelijking met 1991 moeilijk is, veroorzaken de verkiezingen van 1994 op het vlak van de partijpolitieke verhoudingen geen al te opmerkelijke verschuivingen. Vóór de splitsing was de PRL de sterkste partij gevolgd door de PS, Ecolo, FDF/PPW en de PSC. Bij de verkiezingen van 1994 is de PRL-FDF de grootste formatie gevolgd door de PS. De verhoudingen tussen de andere 'kleinere' partijen die al in de provincieraad van het unitaire Brabant vertegenwoordigd waren, veranderen wel. De PSC wordt de derde partij ten koste van Ecolo die naar de vierde plaats wordt verdrongen. Belangrijk is tevens dat het FN drie zetels behaalt.

De PRL-FDF en de PS sluiten een coalitie waarbij beide partijen elk drie afgevaardigden in de deputatie tellen en de PRL-FDF de provincieraadsvoorzitter mag aanwijzen.

In 2000 zijn de PRL-FDF (+5,80 %; +3 zetels) en Ecolo (+5,19 %; +4 zetels) de grote winnaars. De grote verliezers van de verkiezingen zijn de PSC (-7,1 %; -4 zetels) en het Front National dat geen enkele zetel meer behaalt. Ook de PS verliest 1,67 % en één zetel. Eveneens belangrijk te vermelden, is het feit dat in de partijhiërarchie Ecolo opnieuw de derde plaats inneemt ten koste van de PSC.

Ondanks het feit dat de PRL-FDF haar zetelaantal tot 23 zetels ziet toenemen en het zetelaantal van de PS daalt tot 13 zetels blijft de coalitie standhouden met voor elke partij drie bestendig afgevaardigden.

Tabel 21

Resultaten provincieraadsverkiezingen Waals-Brabant 1994-2000				
	1994	%	2000	%
Neergelegd	214.157		222.443	
Blanco / ongeldig	13.667	6,38	16.281	7,32
Geldig	200.490	93,62	206.162	92,68
PRL/FDF	67.519	33,68	81.386	39,48
PS	47.699	23,79	45.602	22,12
PSC	41.309	20,60	27.839	13,50
ECOLO	26.600	13,27	38.059	18,46
FN	11.078	5,53		
VIVANT			4.913	2,38
Andere partijen	6.285	3,13	8.363	4,06

Tabel 22

Zetelverdeling provincieraad en bestendige deputatie Waals Brabant 1994-2000				
	1994		2000	
	PR	BD	PR	BD
PRL-FDF	20*	3	23*	3
PS	14	3	13	3
PSC	12		8	
ECOLO	7		11	
FB	3			
VIVANT			1	
Totaal	56	6	56	6

III. Besluit

In tabellen 23 en 24 worden de verkiezingsresultaten van de provincieraadsverkiezingen van 1994 en 2000 weergegeven.

In 1994 geven de provincieraadsverkiezingen in de Vlaamse provincies duidelijke winst te zien voor de CVP. Zowel in Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen als in West-Vlaanderen weet de CVP, in vergelijking met 1991, haar positie te verstevigen. Het doet L. Vandersteene besluiten dat in 1994 de dalende trend van de CVP werd omgebogen en dat de partij weer winst boekt.²¹ De SP maar vooral de Volksunie zijn de grote verliezers van de verkiezingen. In de vier hogervermelde provincies lijden ze verlies. Voor de VLD, Agalev en het Vlaams Blok is er eerder

²¹ VANDERSTEENE, L., De vijf provincieraden vergeleken. In: CONINCKX, D., REYNAERT, H. & VALCKE, T. (Red.), *De provincieraden in Vlaanderen*. Brugge, 2000, p.201.

sprake van een wisselender beeld. De VLD wint in Limburg maar verliest in Antwerpen en West-Vlaanderen. In Oost-Vlaanderen behaalt ze een status-quo. Het Vlaams Blok wint eveneens in Limburg maar verliest in Antwerpen en Oost-Vlaanderen. In West-Vlaanderen behaalt de partij een status-quo. Agalev ten slotte wint in Antwerpen, verliest in Limburg en West-Vlaanderen en stagneert in Oost-Vlaanderen.

In Wallonië ziet het beeld er in 1994 als volgt uit. De PS en Ecolo zijn de grote verliezers. Zowel in Henegouwen, Luik, Luxemburg als in Namen zien ze hun electoraat verminderen. Tot het winnende kamp behoren het FN dat in Henegouwen, Luik en Namen respectievelijk vier, één en twee zetel(s) weet te behalen, de PRL die vooral in Henegouwen, Luxemburg en Namen haar aanhang weet te vergroten en de PSC die vooral in Luxemburg en Namen goed scoort.

Het Vlaams Blok en de VLD zijn in Vlaanderen bij de provincieraadsverkiezingen van 2000 de grote overwinnaars. In de vijf Vlaamse provincies weten beide partijen hun positie te versterken. De VLD, die in 1994 voor het eerst op provinciaal niveau meer kiezers aantrok dan de SP, kan haar positie van tweede grootste partij nu ook vertalen in een zeteloverwicht. De grote verliezers zijn de CVP, die in alle provincies achteruit gaat maar nog steeds de grootste partij blijft, en in mindere mate de SP die, met uitzondering van Limburg, eveneens in alle provincies verliest. Zowel voor Agalev – dat winst boekt in Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant, verliest in Limburg en stagneert in West-Vlaanderen – als voor VU-ID, dat wel verliest in Limburg, kunnen we globaal van een status-quo spreken.

Ook in Wallonië is de uitslag vrij helder. De PRL en Ecolo winnen in de vijf Waalse provincies terwijl de PSC overall verliest. Daardoor wordt de PRL de tweede grootste partij in Wallonië ten koste van de PSC. Het FN wordt op één zetel na (Henegouwen) van de kaart geveegd. De PS behaalt nagenoeg een status-quo en blijft met een derde van de kiezers de nummer één.

Bij de verkiezingen van 1994 en 2000 heeft de CVP telkens dertien gedeputeerden. In 1994 is de partij, met uitzondering van Limburg, in alle overige provincies in de deputatie aanwezig. In 2000 is de CVP zelfs in de deputatie van alle provincies aanwezig. Wel verliest ze telkens één gedeputeerde in Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. In Limburg komt de CVP opnieuw in de deputatie en verkrijgt drie bestendig afgevaardigden. De SP is in beide verkiezingsjaren in alle deputaties aanwezig. In 1994 heeft ze tien afgevaardigden terwijl ze er in 2000 maar negen telt. De SP verliest immers één afgevaardigde in Limburg. De VLD is de enige partij die haar positie op uitvoerend vlak versterkt, namelijk van vijf naar acht gedeputeerden. Met uitzondering van West-Vlaanderen (1994 en 2000) en Vlaams-Brabant (1994) heeft ze in de overige deputaties haar plaats. Ten slotte is VU-ID in 2000 uit de deputaties verdwenen terwijl de Volksunie in 1994 nog twee gedeputeerden telde (Limburg en Vlaams-Brabant).

In Wallonië heeft de PS zowel in 1994 als in 2000 minstens 60% van de uitvoerende mandaten in handen. Met uitzondering van Namen waar de partij één afgevaardigde aan de PRL verliest, behoudt ze in de overige provincies haar machtspositie. De PRL is de andere partij die goed scoort in de bestendige deputatie. Met uitzondering van Henegouwen in 1994 is ze in alle overige provincies aanwezig. Bovendien

ziet ze in 2000 haar aantal gedeputeerden toenemen van 10 naar 12 (+1 in Namen en +1 in Henegouwen). In de periode 1994-2000 heeft de PSC slechts één afgevaardigde namelijk in Henegouwen in 1994.

Tabel 23

Uitslag van de provincieraadsverkiezingen van 1994 en 2000, geglobaliseerd naar Vlaamse en Waalse provincies								
	Vlaamse provincies				Waalse provincies			
	1994	%	2000	%	1994	%	2000	%
Neergelegd	4.102.594		4.182.662		2.078.319		2.095.996	
Ongeldig	322.749	7,87	224.557	5,37	173.104	8,33	206.515	9,85
Geldig	3.779.845	92,19	3.958.105	94,63	1.905.215	91,67	1.889.481	90,15
CVP	1.160.658	30,71	1.060.147	26,78				
PSC					440.765	23,13	332.879	17,62
SP	679.420	17,97	652.465	16,48				
PS					655.098	34,38	641.820	33,97
VLD	708.769	18,75	909.428	22,98				
PRL ²²					422.650	22,18	473.715	25,07
VU-ID	246.044	6,51	249.948	6,31				
FDF								
UF	45.138	1,19	46.106	1,16				
Agalev	343.754	9,09	364.289	9,20				
ECOLO					194.506	10,21	277.895	14,71
Vlaams Blok	413.842	10,95	594.942	15,03				
FN					92.804	4,87	17.835	0,94
AGIR					27.820	1,46		
WOW	28.391	0,75						
PATSY	11.255	0,30						
PDB					6.214	0,33		
SP*							5.318	0,28
PFF							8.019	0,42
CSP							11.809	0,62
VIVANT							4.913	0,26
Andere partijen	142.574	3,77	80.780	2,04	65.358	3,43	115.278	6,10

²² Het percentage van de PRL in 2000 is de som van de percentages van de PRL-MCC in de vier Waalse provincies en het percentage van de PRL-FDF in Waals-Brabant.

De provincieraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 en 8 oktober 2000

Tabel 24

Evolutie van de zetels per partij per regio						
	Vlaamse provincies			Waalse provincies		
	1994	2000	Vershil	1994	2000	Vershil
CVP	152	128	-24	-	-	
PSC	-	-		86	64	-22
SP	85	76	-9	-	-	
PS	-	-		115	115	0
VLD	84	106	+22	-	-	
PRL ²³	-	-		83	97	+14
Agalev	25	26	+1	-	-	
ECOLO	-	-		25	43	+18
VU-ID	15	15	0	-	-	
Vl. Blok	34	54	+20	-	-	
FN	-	-		10	1	-9
AGIR	-	-		3	-	-3
WOW	1	-	-1	-	-	
PATSY	1	-	-1	-	-	
UF	5	6	+1	-	-	
PDB	-	-		1	-	-1
SP	-	-		-	1	+1
PFF	-	-		-	2	+2
CSP	-	-		-	3	+3
VIVANT	-	-		-	1	+1
Totaal	402	411	9	323	327	4

Summary : The Belgian provincial elections of October 9 th, 1994 and October 8th, 2000

In the Flemish provinces 1994 is clearly marked by profit for the christian democratic party (CVP). In Antwerp, Limburg, as well as in East- and West-Flanders the party can strengthen its position in comparison to 1991. The socialist party (SP) and moreover the Volksunie can be indicated as the losers. They lose in all four previously mentioned provinces. The results of the other parties reveal an unequal outcome. The liberal VLD gains in Limburg, but loses in West-Flanders and can maintain a status quo in East-Flanders. The Vlaams Blok also gains in Limburg, but loses in Antwerp and East-Flanders, whereas the extreme right party obtains a status quo in West-Flanders. Furthermore the green party Agalev wins in Antwerp and stagnates in East-Flanders but loses in Limburg. In the Walloon provinces the socialist party (PS) and the green party Ecolo are the losers. They lose votes in Hainaut and Liège as well as in Luxembourg and Namur. The winners are the extreme right party FN, the liberal PRL who wins in Hainaut, Luxembourg and

²³ Het totale zetelaantal van de PRL in 2000 is de som van het aantal zetels van de PRL-MCC in de vier Waalse provincies en het aantal zetels van de PRL-FDF in Waals-Brabant.

Namur and the christian democratic party (PSC) with good results in Luxembourg and Namur.

Both the Vlaams Blok and the VLD win the provincial elections in Flanders in 2000. They can convince considerably more electors in all five Flemish provinces. The VLD has now become the second major party. Although the CVP has to deal with considerable losses in all provinces, it still stays the major party. Except for Limburg, the SP also loses everywhere. On the whole there is a status quo for Agalev and for VU-ID. The elections in the Walloon provinces also show us very clear results. PRL and Ecolo gain in all five provinces, whereas the PSC loses everywhere. Thereby the PRL becomes the second major party, at the cost of the PSC. The FN nearly disappears and only keeps one seat (Hainaut). In general the PS can maintain a status quo. With more than 30 % of the votes it stays the number one in Wallonia.

In 1994 as well as in 2000 the CVP has thirteen deputies. Except for Limburg, in 1994 it has delegates on the executive power-level in all provinces. After the elections of 2000 the party is also present in Limburg (three deputies), but it loses one deputy in Antwerp, East-Flanders and Flemish-Brabant. The SP has delegates in all provinces after both elections, ten in 1994 and nine in 2000 (loss of one deputy in Limburg). Only the VLD can reinforce its position on the executive power-level, from five delegates in 1994 to eight in 2000. Furthermore the VU-ID has completely disappeared, whereas it held two deputies in 1994 (one in Limburg and one in Flemish-Brabant).

In 1994 as well as in 2000 the PS keeps at least 60 % of the delegates in the Walloon provinces. It only loses one deputy in Namur (to the PRL). The PRL also keeps a relatively strong position at the executive power-level (at least one deputy in all provinces, except for Hainaut in 1994). Moreover the party gains two delegates in 2000. The PSC has to stick to one deputy (Hainaut in 1994) in the period 1994-2000.